

כשזוכה האדם להבדיל בין 'צרה' ל'קושי' - יכול לזכות להתעלות ולאור באור פני מלך חיים!!!

המכיר בעובדה שרק בידי הקב"ה לעזור לו, אינו ירא מבני אדם והוא נטול דאגות כלשהן, היראה היחידה שהוא חדור בה היא יראת בוראו, אולם יראה זו אינה סיבה לעצב כלשהו, אדרבה, היא שלובה בשלוות נפש פנימית שיש עימה תחושה איתנה של שלימות ורוממות רוח.

« **הסטירה מאבא שמחפש ללא לאות את בנו אהובו האבוד!!** »

רגיל היה על לשונו של מרן הרב ש"ך זצ"ל ביאורו הנפלא של דודו הגאון **רבי איסר זלמן זצ"ל** על הפסוק גם כי אלך בגיא צלמנות לא אירא רע כי אתה עמדי שבטך ומשענתך המה ינחמני (תהלים כג, ד). וכך היה אומר, משל למה הדבר דומה, לילד הרוכב על כתפי אביו ביער עבות, כאשר הוא אינו חש כלל במהמורות שבדרך, בעצים הסבוכים המכבים את ההתקדמות, או בסכנת הרבות אשר צופן בחובו היער על כל צעד ושעל.

אכן, בשלב, מסויים, החליט הילד כי הוא אינו רוצה להמשיך ולעשות את דרכו על כתפיו של אביו, הוא רוצה כבר להיות עצמאי, לפיכך, קפץ מעל כתפיו של האב, ובטרם הספיק האב להבחין במעשיו נבלע ונעלם בין עצי היער.

ברגע הראשון, חש הילד תחושת עצמאות משכרת, הנה הוא לבדו, יכול לעשות ככל העולה על רוחו. אולם לאחר מספר רגעים, הוא הבין כי טעה בטעות גדולה ומרה, לפתע הוא החל מבחין ביללותיהן של החיות המשחרות לטרף, לפתע הוא גילה כי היער רצוף מכשולים ומהמורות בהן ניגפו רגליו שוב ושוב, ובשלב מסויים כמעט ונתפס על ידי חבורה של ליסטים אשר היער שימש לה מחסה מפני החוק.

מהר מאד חלחלה אל ליבו של הילד ההכרה, כי אולי הישיבה על כתפיו של האב אינה מעניינת כמו השוטטות העצמאית המרחבי היער, אולם היא בהחלט עדיפה על פני התמודדות עם הסכנות הרבות שצצות בכל רגע ורגע, הוא הבין כי מחירה של העצמאות גבוה מדי, עד שאין זה כדאי לשלמו, הוא תפס לפתע, כי היה כל-כך מאושר כאשר רכב על כתפי אביו, משוחרר מעולה של כל דאגה.

גם האב מצידו, המשיך בלא הרף לחפש את בנו אהובו אשר אבד לו לפתע, ידע האב היטב, כי עד מהרה יתחרט בנו על שירד מעל כתפיו, אולם אז לא יוכל למצוא את דרכו בנקל, לפיכך, היה האב משוטט ותר בעיניו הנה והנה, מחפש בדאגה אחר סימנים או עקבות אשר יובילו אותו אל מקום המצאו של הבן האהוב.

עד שלפתע, הבחין האב בבנו הנשען על אחד העצים ובוכה. מיד ניגש אליו וסטר על לחיו בחזקה, להיכן נעלמת, מה חשבת שאתה עושה, האם אתה לא מבין כמה זה היה מסוכן בעבורך, קרא האב. ומיד לאחר מכן חיבק את בנו בחיבוק אמיץ וחזק אליו, יצק את כל אהבתו אשר חש מאז אבדו עקבותיו.

ועתה, הבה נשאל את עצמנו, מהי תחושתו של הבן, האם הוא כועס על האב שסטר על לחיו, ודאי שלא, הסטירה הזו הסבה לו בודאי אושר כה רב, באשר היא הוכיחה כי סוף סוף הצליח למצוא את אביו, אשר שוב ירכיבהו על כתפיו, יצליהו מהסכנות הרבות האורבות לו, וידאג

« **להוציא ה'צרה' מה'רעה'!!** »

כתוב בפרשה וְחָרָה אָפִי בּוֹ בַיּוֹם הַהוּא וְעִזְבֹתַימִי וְהִסְתַּרְתִּי מִפְּנֵי מֶהֱם וְהָיָה לְאֶלֶל וּמִצְאָהוּ רַעוּת רְבוּת וְצָרוֹת וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הֲלֵא עַל כִּי אֵין אֱלֹהֵי בְּקִרְבִי מִצְאוֹנֵי הָרְעוּת הָאֵלֶּה (דברים לא, יז). יש לדקדק, מדוע מתחיל התורה בלשון 'ומצאווה רעות רבות וצרות', גם רעות וגם צרות, ואילו בסוף התורה הק' מסיימת רק בלשון 'מצאוני הרעות האלה', להכין נעלמו ה'צרות'.

ביאור נפלא כתב מרן הגרא"מ שך זצ"ל (בהקדמה לספרו אבי עזרי על חלק נשים קדושה), וז"ל: "לפי פשוטו, 'רעות' הם ביטוי לעצם הרעה, ולעומת זאת, המלה 'צרות' נגזרת מלשון 'יצר'. ואונקלוס תרגם 'ועקן מעיקים'. כלומר, לעתים נמצא האדם במצב שצר לו והעולם כולו חשך בעדו ורוחו בקרבו נשברה, כל זה בנוסף ליסורים שיש לו מעצם הרעה הפוקדת אותו, מצב כללי זה בא כתוצאה מחוסר אמונה ובטחון בה' יתברך, כאשר אין ה' בקרבו של אדם, אזי הוא עשוק ורצוץ כל הימים".

"**אולם** למי שיראת ה' בלבבו ומאמין בה' ובהשגחתו הפרטית, אין הצרות נחשבות כצרות, ואין שום דבר מעיק ומציק לו, כמו שאמר דוד המלך גם כי אלך בגיא צלמנות לא אירא רע כי אתה עמדי (תהלים כג, ד), כי על הכל ימצא מנוח ותנחומים, וְקוֹי ה' יְחַלִּיפוּ כָחַ (ישעיהו מ, לא)".

"**על** כן, אחרי שמגיע האדם להכרה שמצבו הקשה נגרם כתוצאה מ'אין אלקי בקרבי', בטלו ממילא הצרות הסובבות אותו ונשארו רק הרעות, ולפיכך נאמר בהמשך הפסוק אלא 'מצאוני הרעות האלה"', עכ"ל.

ובסוף ההקדמה שם הוא מסיים בזה"ל: "אבל עיקר עבודת האדם בזה היא להתרומם מעל כל דבר המפריע ומעל כל סיבה, ומתוך צער של הצרות המקיפות אותו יתעלה האדם וינחה את עצמו לשוב הדעת וצלילותה. לכך יכול האדם להגיע אחרי התבוננות בגדלות החכמה ועמקותה שאין לה קץ ותכלית, וארוכה מארץ מידה ורחבה מני ים, וימלא שמחה ואהבה לחכמה זו עד שלא ידע וירגיש שום מפריע, ואור התורה יחייחה, נמצא שעל ידי מבט אמיתי באור האמונה מתברר כי הצרות אינן צרות ועל כל הן אינן מהוות סתירה ל"שמעתתא בעיא צילותא", ודווקא תורה זו הנקנית מתוך הצער והדחק היא המתקיימת. הכותב בדמע בירושלים הנתונה כיום במצור ובמצוק, מחוץ תשכך חרב ומחדרים אִימָה (דברים לב, כה)", עכ"ד.

הקדמה זו נכתבה בתקופה שהתגורר בירושלים בשנת תש"ח, בעת שהעיר היתה נתונה במצור ובמצוק ורבים חללים נפלו, והיתה זו שעה קשה לעם היושב בציון. באותם הימים הוציא מרן זצ"ל חלק נוסף מספרו הכביר אבי עזרי, והתייחס בספרו לאותה תקופה, והשגה נשגבה זו היא שהאירה את דרכו ואורח חייו של מרן זצ"ל.

וע"ז הדרך פי' הרה"ק רבי משה מידנר זצ"ל את הפסוק ה' אֶלְקִיךָ עִמָּךְ לֹא חִסְרָת דָּבָר (דברים ב ז), שמי שחי תחת תחושת אמונתו בבורא שהקב"ה עימו בכל רגע ורגע ובכל צער וצער, לעולם לא יחסר לו דבר, שום חומרי אינו מסוגל להעכיר את מצב רוחו, באשר הוא קשור בקשר של קיימא עם בוראו, והוא המשביעו וממלאו בשמחה אין קץ. (תורת אבות פרשת דברים).

לכל מחסורו. הוא יודע כי את המכה הוא לא קיבל מאריה או ממנו, ואף לא מלסטים מזויין, אלא מאביו האוהב אותו בלא גבול.

הוא הדין והוא הדבר גם באשר אלינו, דוד המלך עליו השלום אומר 'גם כי אלך בגיא צלמות לא אירע רע', ומדוע, 'כי אתה עמדי'. דוד המלך יודע, שגם כאשר הוא מקבל מכה הרי המכה הזו היא מהקדוש ברוך הוא, מהאבא הרחום שבשמים, שכביכול אומר לו, בני אהובי, להיכן נעלמת, מדוע עזבת אותי, כל כל דאגתי לך וכל כך רציני שתחזור אלי כבר.

כאשר חש כך היהודי, ברור כי כל מאורעות החיים, כל התלאות והייסורים, כל הנסיגות והמכאובים אינם גורמים לו ליאוש ואף לא מדכדכים את רוחו. הוא מכיר באהבה הרבה, בה רצופים היסורים שאבא שלו שבשמים שולח אליו, ועל כן הוא תמיד מאושר באהבתו יתברך.

כאשר יודע הוא להבחין שעה שמתייסר הוא ביסורים כי הקב"ה הוא המייסרו על אשר הרחיק עצמו ממנו, מציפה אותו שמחה גדולה על קבלת המכות, בידועו שמנת יסוריו באה לו מבורא עולם, כי בן אהוב הוא אצל אביו שבשמים הדואג ושומר עליו.

« הרועה אינו מכוון רק לטובתם של צאן מרעיתו!!! »

הגאון ר' חיים מוואלווין זצ"ל, בספרו **רוח חיים** (אבות ב, ד), מביא משל כדי לתאר הנהגת הבורא עם עמו ישראל, למה הדבר דומה, ביחסים שבין הרועה לבין צאנו. יש לעתים אי הבנות, לפעמים רוצה השה להתרחק ממקום רבצו, במגמה ללכת ולתור אחר מרעה משובח יותר, אך הרועה אינו מתיר לו ללכת, כוונת הרועה היא בוודאי לטובה, שכן אין להטיל ספק ברצונו הטוב להיטיב עם צאן מרעיתו ולספק להם כל צורכם כדי שייגדלו, אך השה אינו מבין זאת, בטפשותו יחשוב כי הדשא במקום המרוחק רב וטעים יותר.

על התגוננות זו בין הרועה לצאנו נאמר, **בְּנֹאֵת דְּשֵׂא יִרְבִּיצְנִי** (תהלים כג, ב), הקב"ה הרועה הנאמן מרביץ אותי על מקומי, כי הוא יודע שכאן הוא המקום הטוב ביותר עבורי, זאת עלינו להאמין בכל לב, גם כאשר נדמה לנו שבמקום אחר או במצב אחר ייטב לנו יותר.

ולפעמים, המציאות היא הפוכה מזו שתוארה כאן, השה רוצה לנוח ולרבוץ על מקומו, והרועה אינו מניח לו, אלא מוליכו ומנהלו למרחקים נגד רצון השה, אף במקרה זה בטוחים אנו שבכוונת הרועה להוליך את הצאן לטובתו אל מי מנוחות.

גם הקב"ה הרועה אותנו, כשרואה שמצבנו אינו טוב, הוא מטלטל אותנו ממקומנו אל מקום אחר, וכאשר לא נדע ולא נבין על מה עשה לנו ה' ככה, כי לא נשכיל להבחין בטובה הצפונה לנו בזה, הננו מצטערים ומתאוננים, אולם בסופו של דבר אנו זוכים להתבונן ולראות כי בחמלת ה' עלינו עשה לנו זאת. זהו פשרו של החצי השני של הפסוק, **עַל מִי מְנַחֹת יִנְהַלְנִי** (תהלים סם).

וזה מה שממשיך שם דוד המלך ע"ה ואומר, **גַּם כִּי אֶלֶף בְּגִיָּא צִלְמוֹת** בכל זאת לא אִירָא רַע, ומדוע, כי כפי הנראה הוא צריך לקבל יסורים כדי לזכך את עצמו ולהסיר את המחיצה שבינו לבין קונו. וזהו מה שמסיים הפסוק ואומר **כִּי אֶתָּה עִמָּדִי**, כלומר, אינני ירא מן ההליכה בגיא צלמות, מהצרות ומהייסורים, כיון שכתוצאה מהם אתה עמדי יותר ממה שהיית עמדי לפני שסרתני.

נמצא, שהן מידת הרחמים והן מידת הדין נושאות עמן בשורת נחמה לאדם, שתי מידות אלו נמשלות לשני מקלות מקל נועם ומקל חובלים,

מקל נועם מסייע לאדם כושל בהליכתו ומהווה לו משענת, מקל חובלים הוא שבת שבו מייסרים ומכים את מי שמגיע לו יסורים ומכות, ועליהם דוד אומר, **שִׁבְטְךָ וּמִשְׁעֲנֶתְךָ הִמָּה יִנְחַמְנִי**, כשאני יודע שגם השבת המייסר וגם המשענת נשלחים אלי לטובה, אני מתנחם ומקבל את הכל באהבה.

ועל כך - אמר **הבית ישראל** - רמז גם דוד המלך באומרו ה' רעי לא אֶחָסֵר (שם), לאמר, שמי שחי שהקב"ה הוא הרועה אותו אינו חסר מאומה.

« הקב"ה יותר קרוב אליך בעת צער!! »

גם הגאון **רבי ישראל אליהו וינטרוב זצ"ל**, מדייק במזמור הזה שבתהילים ומבארו עם מסר נוקב להתמודדות האדם עם קשייו. דוד המלך מתאר בפסוקים אלו את בטחונו ואמונתו בבורא עולם בשני סוגי מצבים. זה לעומת זה, הראשון, בעת שגשוג כלכלי, ברכה בשפע כשלא חסר לו מאומה, ה' רועי לא אחסר, בנאות דשא, והשני, בעת צרה ומצוקה, ולא סתם צרה אלא מצב של חשכה מוחלטת, הסתר פנים גמור, אותו מכנה דוד גיא צלמות.

בנוהג שבעולם, בזמנים הטובים כאשר הכל הולך כשורה, אז האדם מכיר יותר בהשגחת ה', ופיו לא פוסק מלהלל ולשבח על כך שה' אתו ולא מחסיר ממנו כל טוב, ואילו כאשר נקלע לעת צרה, ואינו רואה כל סיכוי כיצד יוכל לצאת ממנה, אזי נשמע מפיו, אוי, אלי למה עזבתני, מדוע רחוקה ישועתי כך היא ההשקפה וההרגשה הטבעית אצל בני אדם.

והנה, למרבה הפלא רואים אנו כי האמונה בהשגחת ה' מזווית ראייתו של דוד המלך שונה מזו שאצל בני אדם, שכן במצב הראשון של 'לא אחסר', 'נאות דשא', 'מי מנוחות', כשהכל הולך כשורה ויש לו גילוי והארת פנים, אז פונה דוד המלך להקב"ה בלשון נסתר, 'ירביצני', 'נהלני', 'ינחני', דהיינו, מדרגה פחותה יחסית בבהירות ההכרה בהשגחת ה'.

ולעומת זאת, כאשר מתאר את המצב הקודר אליו נקלע, 'גם כי אלך בגיא צלמות', דוקא אז מתבטא דוד המלך בלשון נוכח 'כי אתה עמדי', 'שבתך ומשענתך'. דהיינו, שכביכול בתוך ההסתר פנים מרגיש את התגלות ה' וחסדיו הרבים, כאילו הקב"ה עומד נוכח לידו, הרבה יותר מאשר זמנים 'רגילים', ולכן 'לא אירע רע'.

ויבואר היטב ע"פ הביאור הידוע שמובא בספה"ק **דגל מחנה אפרים** משמו של ז' אור שבעת הימים **הבעל שם טוב הקדוש** שמבאר על הפסוק **וְאֶנְכִי הַסְתַּר אֶסְתִּיר פְּנֵי בְיּוֹם הַהוּא** (דברים לא, יח), וזלה"ק: "וזהו אֶנְכִי אֶרְדֵּ עִמָּךְ (בראשית מו, ד), היינו כשתיתן לב ותבין, שאפילו בירידה יש גם כן אנכי, היינו ההסתרה שנסתר עצמי ממך, היא גם כן לטובתך, אז, וְאֶנְכִי אֶעֱלֶךָ גַם עֲלֶיָהּ (בראשית מו, ד), היינו שתזכה למעלה יתירה, וזהו גם עלה."

"וזהו (מה שנאמר קודם לכן בפרשתנו) וה' הוא ההלך לְפָנַי (דברים לא, ח), תמיד, הן בירידה והן בעליה, אז לא יִרְפָּךְ וְלֹא יַעֲזֹבֶךָ (דברים לא, ו), ותרגומו, לא ישבקינך ולא ירחקינך, היינו אפילו כשנסתרת לפעמים, מכל מקום לא להרחיק ממך הוא כנ"ל."

"והוא שמרמז כאן, 'ואנכי הסתר', היינו כשתיתן לב להבין שאנכי הוא בהסתרה, אז 'אסתר', על דרך הדסה היא אסתר (מגילה ג), והדס מספר חיים עם הכולל, והיינו שאז תוכל לאור פני מלך חיים, וזהו 'אסתר פני', שזוכה לאור פני מלך חיים. והמבין מה שכתבתי יבין", עכלה"ק.

נמצא שככל שהקב"ה מסתתר מהאדם, והאדם אינו נבהל, אלא מגלה את מציאותו ית' גם בתוך ההסתר, זהו מה שמביא את האדם לעליה מאין כמוהו לאור באור פני מלך חיים

...הוא מטלטל
אותנו ממקומנו אל
מקום אחר, וכאשר
לא נדע ולא נבין על
מה עשה לנו ה'
ככה, כי לא נשכיל
להבחין בטובה
הצפונה לנו בזה,
הננו מצטערים
ומתאוננים, אולם
בסופו של דבר אנו
זוכים להתבונן
ולראות כי בחמלת
ה' עלינו עשה לנו
זאת..."